

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/123/2002

CO UWAŻAMY ZA TERRORYZM, CO MYŚLIMY O TERRORYSTACH?

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, LIPIEC 2002

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

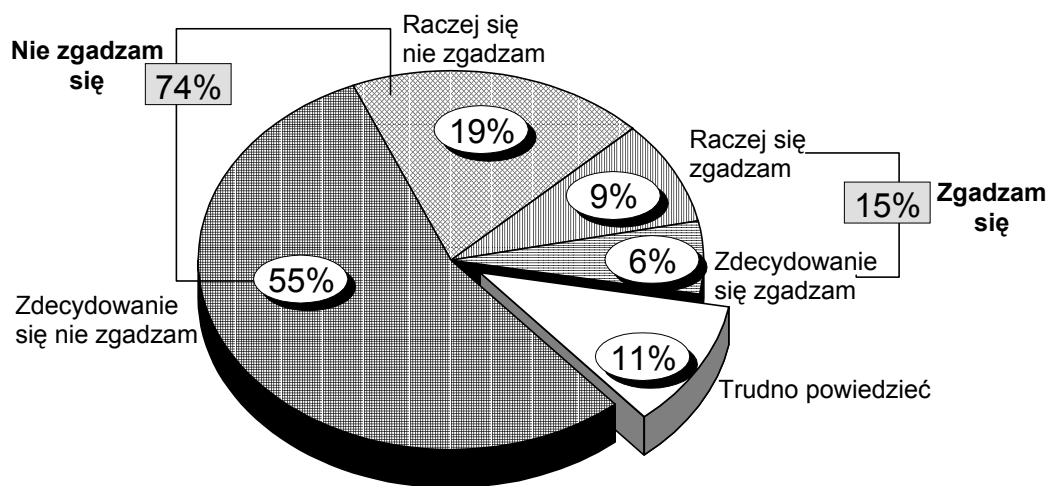
Zjawisko terroryzmu ma już długą historię. Jednak od czasu zamachu na WTC oraz zaostrzenia konfliktu izraelsko-arabskiego słowa „terroryzm” i „terrorysta” są stale obecne w środkach przekazu. Ciągłe nie ma jednak pełnej jasności, do czego te określenia się odnoszą. Poza przypadkami oczywistymi - działalnością organizacji, które nieraz same tak określają swoje metody walki - często używa się tych określeń w najszerszym znaczeniu, odnosząc je do różnego rodzaju aktów przemocy zmierzających do osiągnięcia celów niezwiązanych bezpośrednio z obiektem, wobec którego stosuje się przemoc. W tym rozszerzonym sensie próbowano niekiedy nazywać aktami terrorystycznymi na przykład niektóre akcje organizacji ekologicznych lub pewne formy protestu społecznego, jak blokady dróg czy okupację pomieszczeń publicznych. Powstaje więc pytanie, czy każde działanie, które bywa określane jako terrorystyczne, powszechnie uważane jest za niedopuszczalne?

Jak pojęcia te funkcjonują w społecznej świadomości? W jednym z ostatnich sondaży¹ próbowaliśmy zebrać opinie na ten temat.

Organizacje terrorystyczne z reguły, choć nie zawsze, uzasadniają swoje działania walką o cele, które same w sobie uznawane są za słuszne, a nawet szlachetne, jak: walka o niepodległość, o utworzenie własnego państwa czy o sprawiedliwość społeczną. Dlatego też punktem wyjścia tego opracowania będą odpowiedzi na pytanie o stosunek do zasady „cel uświęca środki”.

¹ Sondaż „Aktualne problemy i wydarzenia” (144) przeprowadzono w dniach od 10 do 13 maja 2002 roku na liczącej 1047 osób reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłej ludności Polski.

RYS. 1. CZY ZGADZA SIĘ PAN(I) Z ZASADĄ „CEL UŚWIĘCA ŚRODKI”, TO ZNACZY NA PRZYKŁAD, ŻE USPRAWIEDLIWIONE JEST STOSOWANIE PRZEMOCY, A NAWET ZABÓJSTWA, JEŚLI MA TO SŁUżyć CELOWI, KTÓRY UZNAJEMY ZA SŁUSZNY, SZLACHETNY?

Zasadę „cel uświęca środki” odrzuca trzy czwarte badanych (74%), w tym ponad połowa (55%) zdecydowanie się z nią nie zgadza. Jednak prawie co siódmy ankietowany (15%) akceptuje tę zasadę. Najczęściej są to osoby nieuczestniczące w praktykach religijnych (26% tej grupy), a także uczniowie i studenci (22%), mieszkańcy wielkich miast (20%).

Z kolei pytając o konkretne działania chcieliśmy się dowiedzieć, czy badani uważają je za terrorystyczne, ale także - czy są one, ich zdaniem, dopuszczalne czy też nie. Ankietowanym przedstawiono listę dwunastu różnego rodzaju działań mogących uchodzić za terrorystyczne, których wspólną cechą było użycie przemocy w celu wymuszenia spełnienia określonych żądań. Respondenci wypowiedzieli się o każdym z działań, czy uważają je za terrorystyczne czy nie, a zarazem, czy jest ono - ich zdaniem - dopuszczalne czy też niedopuszczalne.

Tabela 1

Działania	Które z wymienionych działań są, Pana(i) zdaniem, działaniami terrorystycznymi, których działań nie nazwał(a)by Pan(i) terrorystycznymi, mimo że są niedopuszczalne, a które działania są - przynajmniej w pewnych wypadkach - dopuszczalne?						
	Jest to działanie całkowicie niedopuszczalne i terrorystyczne	Jest to działanie dopuszczalne, choć terrorystyczne	Łącznie terrorystyczne	Jest to działanie niedopuszczalne, ale nie nazwał(a)bym tego terroryzmem	Jest to działanie dopuszczalne i nie nazwał(a)bym tego terroryzmem	Łącznie dopuszczalne	Trudno powiedzieć
	1	2	1+2	3	4	2+4	5
w procentach							
A	93	1	94	3	(0,3)	1	2
B	93	(0,4)	93	4	(0,3)	1	2
C	93	1	94	3	1	2	2
D	89	(0,3)	89	7	1	1	3
E	82	(0,1)	82	15	(0,4)	1	2
F	81	1	82	14	1	2	3
G	64	4	68	25	4	8	3
H	46	3	49	36	6	9	9
I	26	5	31	54	11	16	4
J	22	8	30	49	15	23	6
K	11	7	18	44	33	40	5
L	7	7	14	26	54	61	6

- A. Branie zakładników i groźenie zamordowaniem ich w celu wymuszenia zwolnienia z więzienia innych członków organizacji
- B. Spowodowanie wybuchu w miejscu publicznym, np. w domu towarowym, na przystanku autobusowym, gdzie na śmierć narażone są przypadkowe osoby, dla zwrócenia uwagi na cele działania organizacji lub wymuszenie spełnienia określonych żądań politycznych
- C. Spowodowanie eksplozji w ambasadzie kraju, przeciwko któremu występuje dana organizacja bez zważania na możliwość ofiar wśród pracowników
- D. Wysyłanie listów z bakteriami groźnych chorób do przypadkowych osób w celu wywołania atmosfery strachu i zwrócenia w ten sposób uwagi na cele działania organizacji lub wymuszenie spełnienia określonych żądań politycznych
- E. Strzelanie do przypadkowych ludzi, np. w szkole, zakładzie pracy, na ulicy itp.
- F. Zabójstwo wyższego urzędnika państwowego (na przykład ministra), przeciwko któremu występuje organizacja
- G. Porwanie samolotu pasażerskiego w celu ucieczki z kraju i uzyskania azylu (prawa pobytu) w innym kraju
- H. Zabójstwo członka organizacji podejrzanego o zdradę
- I. Oblanie żującym płynem futra z norek znanej piosenkarki w celu zaprotestowania przeciw zabijaniu zwierząt hodowlanych oraz nakłonienia ludzi do zastąpienia futer naturalnych - sztucznymi
- J. Wysadzenie w powietrze pomnika osoby uważanej za niegodną, ale w taki sposób, by nie narażać przypadkowych ludzi
- K. Blokada drogi, przejścia granicznego w celu wymuszenia spełnienia określonych żądań ekonomicznych lub politycznych
- L. Głodówka mająca na celu wymuszenie spełnienia określonych żądań ekonomicznych lub politycznych

Okazuje się, że niemal wszyscy badani określają jako terrorystyczne i zarazem niedopuszczalne takie działania, w wyniku których giną przypadkowi ludzie, a które w intencji sprawców mają służyć celom politycznym. Są to więc takie czyny, jak: branie zakładników i grożenie zamordowaniem ich w celu wymuszenia określonych działań, powodowanie wybuchów w miejscu publicznym (np. w domu towarowym) lub urzędzie (np. w ambasadzie), wysyłanie listów z bakteriami groźnych chorób.

Już nieco mniej jednoznacznie ocenione zostały dwa inne czyny: z jednej strony zamach na wyższego urzędnika państwowego (np. ministra), przeciwko któremu występuje dana organizacja, a z drugiej - strzelanie do przypadkowych ludzi. Pierwszy z tych aktów, mimo motywacji politycznej, uważany jest przez co siódмого badanego za czyn nieterrorystyczny - zapewne dlatego, że nie jest skierowany przeciwko osobom postronnym. Natomiast drugi, mimo że dotyka ludzi przypadkowych, jednak jako pozbawiony motywacji politycznej uznawany jest również przez co siódмого badanego za czyn nieterrorystyczny. Obydwa te czyny uważane są za równie niedopuszczalne. Natomiast porwanie samolotu pasażerskiego, gdy w pytaniu nie było mowy o intencjonalnym zagrożeniu życia pasażerów, uznawane jest przez dwie trzecie ankietowanych za czyn terrorystyczny, a przez jedną czwartą - za czyn nieterrorystyczny, choć niedopuszczalny. Równocześnie co dwunasty respondent uważa takie działanie za dopuszczalne.

Gdy zapytaliśmy o działanie powodujące eksplozję - wysadzenie w powietrze pomnika, ale z zaznaczeniem w pytaniu, że przeprowadzone w taki sposób, by nie narażać przypadkowych ludzi, tylko niespełna jedna trzecia badanych uznała je za czyn terrorystyczny, niemal jedna czwarta zaś - za działanie dopuszczalne.

Również około jednej trzeciej badanych jako czyn terrorystyczny traktuje - stosowane jakiś czas temu przez skrajne grupy obrońców zwierząt - oblewanie żrącym płynem futer ze skór naturalnych. Jednak działanie takie częściej niż wysadzenie w powietrze pomnika jest uznawane za niedopuszczalne. Być może chodzi o to, że w tym przypadku jest to czyn skierowany bezpośrednio przeciwko człowiekowi. Mimo że nie zagraża życiu, to jednak potępiany jest częściej niż działanie przeciwko przedmiotowi, jakim jest pomnik.

Opinie na temat rozrachunków wewnętrznych w organizacji terrorystycznej są podzielone - tylko nieznacznie przeważa pogląd, że zabójstwo członka organizacji jest również czynem terrorystycznym. Równocześnie niemal co dziesiąty badany skłonny jest uznać takie działanie za dopuszczalne.

Poddaliśmy też ocenie ankietowanych blokady dróg i głodówki - traktowane zazwyczaj jako formy społecznego protestu, które mają jednak tę cechę wspólną z omawianymi poprzednio działaniami, że celem ich najczęściej jest wymuszenie spełnienia określonych żądań.

Blokadę drogi uznaje za formę działania terrorystycznego niespełna jedna piąta badanych, natomiast głodówkę - tylko co siódmy respondent. Równocześnie głodówka uważana jest za działanie dopuszczalne aż przez trzy piąte respondentów, podczas gdy blokada drogi - przez dwie piąte. Być może mamy tu do czynienia z osądem opartym na takim założeniu nadrzędnym jak w przypadku różnicy w traktowaniu zniszczenia futra i zniszczenia pomnika: wskutek blokady drogi cierpią inni przypadkowi ludzie, a w przypadku głodówki - jedynie jej uczestnicy.

Ogólnie można powiedzieć, że działania uznawane za terrorystyczne są z reguły uważane za niedopuszczalne. Wskazania „jest to działanie dopuszczalne, choć terrorystyczne” w żadnym przypadku nie przekroczyły 10% - najczęściej określano tak „wysadzenie w powietrze pomnika, ale w taki sposób, by nie narażać przypadkowych ludzi” (8%).

Równocześnie okazało się, że deklaratywna akceptacja zasady „cel uświęca środki” nie ma żadnego wpływu na uznanie za dopuszczalne takich działań, w których giną ludzie, niezależnie od motywacji tych działań. Pewien, ale tylko minimalny wpływ wystąpił w przypadku rozrachunków wewnętrznych („zabójstwo zdrajcy”). Także w przypadku takich działań, co do których zakładano, że nie pociągają za sobą ofiar śmiertelnych, związek między uznawaniem ich za dopuszczalne bądź niedopuszczalne a stosunkiem do zasady „cel uświęca środki” jest znikomy, choć istotny statystycznie.

Tabela 2

Czy zgadza się Pan(i) z zasadą, że cel uświęca środki?	Czy wymienione niżej działania (G, H, I, J, K, L) uważa Pan(i) za:																	
	dopuszczalne						niedopuszczalne						Trudno powiedzieć					
	G	H	I	J	K	L	G	H	I	J	K	L	G	H	I	J	K	L
	w procentach																	
Tak	12	12	18	29	40	64	88	82	80	68	58	33	0	6	2	3	2	3
Raczej nie	9	13	19	27	47	71	88	81	78	70	50	25	3	6	3	3	3	4
Zdecydowanie nie	8	7	15	21	39	60	91	85	82	75	59	37	1	8	3	4	2	3
Trudno powiedzieć	6	6	12	14	29	31	77	69	71	60	47	45	17	25	17	26	24	24

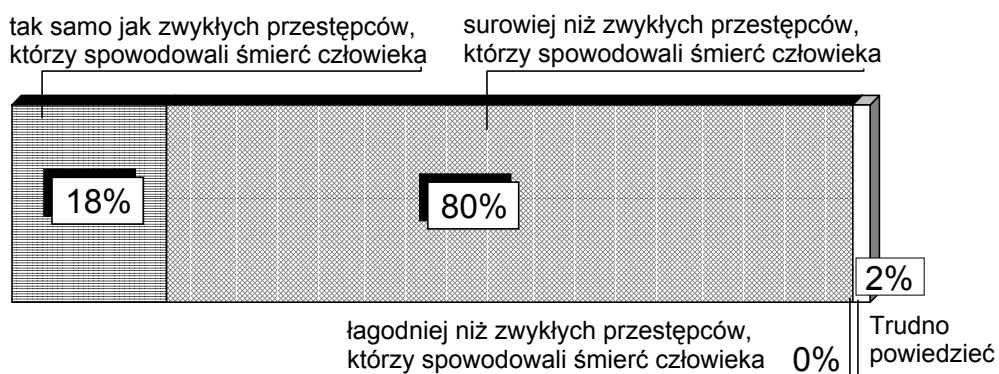
- G. Porwanie samolotu pasażerskiego w celu ucieczki z kraju i uzyskania azylu (prawa pobytu) w innym kraju
- H. Zabójstwo członka organizacji podejrzanego o zdradę
- I. Oblanie żrącym płynem futra z norek znanej piosenkarki w celu zaprotestowania przeciw zabijaniu zwierząt hodowlanych oraz nakłonienia ludzi do zastąpienia futer naturalnych - sztucznymi
- J. Wysadzenie w powietrze pomnika osoby uważanej za niegodną, ale w taki sposób, by nie narażać przypadkowych ludzi
- K. Blokada drogi, przejścia granicznego w celu wymuszenia spełnienia określonych żądań ekonomicznych lub politycznych
- L. Głodówka mająca na celu wymuszenie spełnienia określonych żądań ekonomicznych lub politycznych

JAK KARAĆ TERRORYSTÓW?

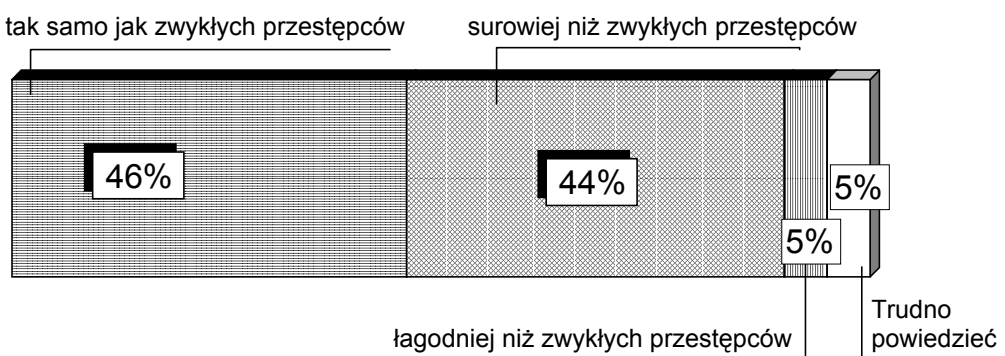
Jak powinno się karać sprawców działań terrorystycznych? Czy należy traktować ich tak jak zwykłych przestępców czy też inaczej?

RYS. 2

JEŚLI W WYNIKU KTÓREGOKOLWIEK Z DZIAŁAŃ WYMIENIONYCH UPRIEDNIO BYŁYBY OFIARY ŚMIERTELNE, TO CZY SPRAWCÓW NALEŻY KARAĆ:

JEŚLI CZŁONKOWIE NIEJAWNEJ ORGANIZACJI, STAWIAJĄCEJ SOBIE CELE POLITYCZNE (NP. OBALENIE DYKTATORY, UTWORZENIE WŁASNEGO PAŃSTWA), DOKONUJĄ NAPADU NA BANK, BEZ OFIAR ŚMIERTELNYCH, W CELU ZDOBYCIA ŚRODKÓW NA SWOJĄ DZIAŁALNOŚĆ, TO CZY NALEŻY KARAĆ ICH:

Dla zdecydowanej większości badanych podstawowym kryterium oceny sprawców działań terrorystycznych - podobnie jak samych działań - jest zagrożenie życia przypadkowych ludzi. Jeśli ktoś kierując się motywami politycznymi lub innymi, ale nie chęcią zysku, powoduje śmierć innego człowieka, powinien być karany surowiej niż zwykły zabójca. Natomiast co do karania sprawców takiego czynu jak napad mający na celu zdobycie funduszy na działalność motywowaną politycznie jest inaczej - wprawdzie nadal bardzo rzadko spotyka się postulat, by motyw polityczny stanowił okoliczność łagodzącą, ale znacznie rzadziej niż w przypadku zabójstwa występuje pogląd, by były one powodem

zaostżenia kary. Odsetek badanych sądzących, że sprawców takich czynów należy karać tak samo jak zwykłych przestępców, niemal równoważy się z liczbą tych, którzy uważają, iż powinno się ich karać surowiej.

W obydwu przypadkach badani o wyższym statusie społecznym - z wyższym wykształceniem, dobrze oceniający swoją sytuację materialną, należący do kadry kierowniczej, inteligencji lub pracowników umysłowych niższego szczebla, a także prowadzący samodzielną działalność gospodarczą - częściej niż pozostali opowiadają się za nieróżnicowaniem kary w zależności od motywów. W przypadku karania za spowodowanie śmierci w wyniku aktu terrorystycznego poglądy polityczne nie różnicują stanowiska badanych. Natomiast różnica występuje w drugim przypadku - poglądy lewicowe częściej wiążą się z opinią, że kary za napad na bank w celu zdobycia środków na działalność motywowaną politycznie powinny być surowsze niż stosowane wobec zwykłych przestępców.

W obydwu przypadkach opinie na temat różnicowania kar w zależności od motywów mają bardzo mało wspólnego z akceptacją lub odrzuceniem zasady „cel uświęca środki”.

Tabela 3

Czy zgadza się Pan(i) z zasadą, że cel uświęca środki?	Sprawców aktów terrorystycznych, w wyniku których byłyby ofiary śmiertelne, należy karać:			
	tak samo jak zwykłych przestępców	surowiej niż zwykłych przestępców	łagodniej niż zwykłych przestępców	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Zgadzam się	21	77	1	1
Nie zgadzam się	16	82	0	2
Trudno powiedzieć	22	69	1	8

Tabela 4

Czy zgadza się Pan(i) z zasadą, że cel uświęca środki?	Sprawców napadu na bank w celu zdobycia środków na cele polityczne należy karać:			
	tak samo jak zwykłych przestępców	surowiej niż zwykłych przestępców	łagodniej niż zwykłych przestępców	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Zgadzam się	45	44	8	3
Nie zgadzam się	47	45	5	3
Trudno powiedzieć	39	37	3	21

CHARAKTERYSTYKA TERRORYSTY

Poprosiliśmy badanych, by wypowiedzieli się, kogo - ich zdaniem - można określić mianem „terrorysty”. Było to pytanie otwarte, bez skategoryzowanych propozycji odpowiedzi - ankietowani sami, bez żadnej sugestii, wyrażali swoje opinie i wymieniali skojarzenia związane z tym słowem.

	CBOS
Ostatnio szczególnie dużo mówi się i pisze o terrorystach i terroryzmie. Jak Pan(i) sądzi, kto to jest „terrorysta”, kogo można tak określić?	
Zły człowiek, morderca, zbrodniarz, krzywdzi innych, działa w okrutny sposób, jego ofiarami są niewinni, bezbronni ludzie	47%
Bezwzględny, bez sumienia, bez zasad, nie odróżnia dobra od zła, szerzy bezprawie	29%
Stosuje przemoc; siłą, szantażem wymusza określone zachowania	22%
Fanatyk, zaślepiiony, dążący do celu za wszelką cenę	17%
Charakterystyka opisowa: ten, który porywa ludzi, samoloty, podkłada bomby	14%
Walczy o ideały (polityczne, religijne)*, dla nich gotów poświęcić życie, patriota	12%
Psychicznie chory, ograniczony, nieodpowiedzialny, desperat, pragnie zwrócić na siebie uwagę	12%
Wymusza okup, napada na banki, chce się dorobić fortuny, <i>a także</i> : mafia, gangsterzy	10%
Dąży do władzy, walczy wewnątrz jakiegoś państwa, działa w organizacji	4%
Inne	7%
Trudno powiedzieć	7%

* Niekiedy z uzupełnieniem „choć w sposób niehumanitarny”

Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ wypowiedzi badanych nieraz zawierały określenia mieszczące się w więcej niż jednej kategorii.

Słowo „terrorysta” kojarzy się Polakom przede wszystkim ze zbrodnią i okrucieństwem. Niemal połowa badanych określała terrorystę jako mordercę, zbrodniarza czy po prostu złego człowieka. Co dziesiąty respondent dodawał również, że ofiarami terrorysty padają niewinni, bezbronni ludzie. Duża grupa badanych wymieniała też takie jego cechy, jak: bezwzględność, brak zasad, nieodróżnianie dobra od zła. Co piąty ankietowany wskazywał na sposób działania, polegający na stosowaniu przemocy i wymuszaniu siłą określonych zachowań.

Jedna szósta badanych określała terrorystę jako fanatyka, człowieka zaślepionego, dążącego do celu za wszelką cenę, a jedna ósma - jako psychicznie chorego, nieodpowiedzialnego, desperata itp. Mówiono również, że jest to człowiek, który za wszelką cenę pragnie zwrócić na siebie uwagę.

Co dziesiątemu respondentowi terroryzm kojarzy się z działalnością zorganizowanych grup przestępczych, nie odróżnia on specyfiki tego zjawiska.

Trzeba zaznaczyć, że była też grupa badanych, którzy przypisywali terrorystyce cechy pozytywne (12%). Zwracali oni uwagę, że jest to człowiek walczący o ideały i dla nich gotów poświęcić życie, padały nawet określenia „patriota”. Wprawdzie w niektórych przypadkach uzupełniano te wypowiedzi uwagą, że walka ta prowadzona jest w sposób niehumanitarny, niemniej trudno odmówić im wydźwięku pozytywnego. Wypowiedzi zaliczone do tej kategorii formułowali przede wszystkim ci, którzy aprobowali zasadę „cel uświęca środki”, ale nie tylko. Zdarzały się one także, choć zdecydowanie rzadziej, u tych, którzy odrzucają tę zasadę (odpowiedzi takie dało 20% aprobowujących wymienioną zasadę, ale także niespełna 10% tych, którzy ją odrzucają).

Działania terrorystyczne polegają - zdaniem badanych - przede wszystkim na stosowaniu przemocy wobec przypadkowych ludzi i mają na celu szantaż, wymuszenie czegoś. Pewna liczba ankietowanych uznaje jednak za dopuszczalne działania, które definiuje jako terrorystyczne, ale tylko wtedy, gdy nie stanowią one bezpośredniego zagrożenia dla życia ludzkiego.

Terrorystyci natomiast określani są zdecydowanie negatywnie i w większości przypadków z dużą dozą emocji. Równocześnie jednak wypowiedzi 12% badanych utrzymane były w tonie pozytywnym lub neutralnym - charakteryzowali oni terrorystów wskazując na ich

ideowość, gotowość poświęcenia własnego życia dla wyznawanej idei czy też dla kraju. Mimo że stanowili oni około jednej dziesiątej badanych, to jednak konkretne rodzaje działań, które powszechnie uznane zostały za terrorystyczne i w wyniku których śmierć ponoszą postronni ludzie, określane były jako dopuszczalne tylko przez pojedyncze osoby. Oznacza to, że pojawiające się u niemałej grupy respondentów swoiste uznanie dla terrorystów jako ludzi poświęcających się dla idei niemal zupełnie nie przekłada się na aprobatę ich sposobów działania.

Opracował

Michał STRZESZEWSKI

A N E K S

Tabela 1. Czy zgadza się Pan(i) z zasadą "cel uświęca środki", to znaczy na przykład, że usprawiedliwione jest stosowanie przemocy, a nawet zabójstwa, jeśli ma to służyć celowi, który uznajemy za słuszny, szlachetny?

	(%)			
	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	15	74	11	1044
Płeć				
Mężczyźni	20	72	8	498
Kobiety	9	77	13	546
Wiek				
18-24 lat	16	76	8	162
25-34	17	78	5	189
35-44	12	78	10	184
45-54	16	74	10	223
55-64	11	78	11	116
65 lat i więcej	12	67	21	171
Miejsce zamieszkania				
Wieś	14	73	13	381
Miasto do 20 tys.	13	80	7	135
20-100 tys.	13	72	15	202
101-500 tys.	12	79	9	198
501 tys. i więcej mieszk.	20	76	4	128
Wykształcenie				
Podstawowe	11	69	19	288
Zasadnicze zawodowe	13	78	9	275
Średnie	18	75	7	352
Wyższe	11	84	5	129
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	15	83	2	68
Prac. umysł. niż. szczebla	15	77	8	88
Pracownicy fiz. - umysł.	19	68	13	91
Robotnicy wykwalifikowani	9	86	4	86
Robotnicy niewykwalifik.	27	68	5	38
Rolnicy	7	81	12	53
Pracujący na własny rach.	15	77	8	44
Bierni zawodowo				
Renciści	11	74	15	121
Emeryci	14	67	19	173
Uczniowie i studenci	22	71	8	87
Bezrobotni	12	77	11	153
Gospodynie domowe i inni	9	84	7	42
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	18	75	7	165
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	17	72	11	63
sekt. pryw. poza rolnict.	13	81	6	185
prywatnym gosp. rolnym	7	82	11	58
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	14	71	15	126
300-399	17	76	6	101
400-599	12	75	14	200
600-800	13	78	9	156
Powyżej 800 zł	16	76	8	151
Ocena własnych war. mater.				
Złe	11	76	12	361
Średnie	15	74	11	474
Dobre	17	76	6	208
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	12	72	16	55
Raz w tygodniu	12	76	12	535
1-2 razy w miesiącu	12	77	11	167
Kilka razy w roku	18	76	6	195
W ogóle nie uczestniczy	26	65	10	91
Poglądy polityczne				
Lewica	15	78	6	286
Centrum	16	76	8	274
Prawica	17	76	7	206
Trudno powiedzieć	9	70	21	277

Tabela 2. Jeśli w wyniku któregoś z wymienionych działań, byłyby ofiary śmiertelne, to czy sprawców należy karać: 1 - tak samo jak zwykłych przestępców, którzy spowodowali śmierć człowieka; 2 - surowiej niż zwykłych przestępców, którzy spowodowali śmierć człowieka; 3 - łagodniej niż zwykłych przestępców, którzy spowodowali śmierć człowieka

(%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	18	80	0	2	1047
Płeć					
Mężczyźni	19	79	0	2	500
Kobiety	17	81	0	2	547
Wiek					
18-24 lat	17	83	0	0	162
25-34	14	86	0	0	189
35-44	22	77	0	1	184
45-54	17	80	1	2	223
55-64	19	79	1	2	116
65 lat i więcej	16	76	0	8	174
Miejsce zamieszkania					
Wieś	14	83	0	3	384
Miasto do 20 tys.	12	86	0	2	135
20-100 tys.	23	75	0	2	202
101-500 tys.	22	77	0	1	198
501 tys. i więcej mieszk.	20	77	1	2	128
Wykształcenie					
Podstawowe	13	80	0	6	291
Zasadnicze zawodowe	16	83	0	1	275
Średnie	20	80	0	0	353
Wyższe	26	71	1	2	129
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	27	71	0	1	68
Prac. umysł. niż. szczebla	25	75	0	0	88
Pracownicy fiz.- umysł.	13	86	1	0	91
Robotnicy wykwalifikowani	11	89	0	0	86
Robotnicy niewykwalifik.	12	88	0	0	38
Rolnicy	15	85	0	0	53
Pracujący na własny rach.	19	78	0	4	44
Bierni zawodowo					
Renciści	14	81	1	5	122
Emeryci	19	73	0	8	174
Uczniowie i studenci	21	79	0	0	87
Bezrobotni	19	81	0	0	153
Gospodynie domowe i inni	13	85	0	2	42
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	27	72	1	1	165
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	15	85	0	0	63
sekt. pryw. poza rolnict.	13	86	0	1	185
prywatnym gosp. rolnym	14	86	0	0	58
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	14	86	0	0	126
300-399	13	86	0	1	101
400-599	22	76	0	2	200
600-800	15	82	1	2	156
Powyżej 800 zł	23	73	1	3	152
Ocena własnych war. mater.					
Złe	17	82	0	1	363
Średnie	18	79	0	3	476
Dobre	19	78	1	2	208
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	25	70	1	3	55
Raz w tygodniu	16	81	0	3	537
1-2 razy w miesiącu	17	82	0	1	167
Kilka razy w roku	21	79	0	0	195
W ogóle nie uczestniczy	19	75	2	5	91
Poglądy polityczne					
Lewica	19	80	0	1	286
Centrum	18	80	0	2	274
Prawica	18	81	0	1	206
Trudno powiedzieć	15	79	0	6	280

Tabela 3. Jeśli członkowie niejawnej organizacji, stawiającej sobie cele polityczne (np. obalenie dyktatury, utworzenie własnego państwa), dokonują napadu na bank, bez ofiar śmiertelnych, w celu zdobycia środków na swoją działalność, to czy należy karać ich: 1 - tak samo, jak zwykłych przestępców; 2 - surowiej niż zwykłych przestępców; 3 - łagodniej niż zwykłych przestępców

	(%)				
	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	46	44	5	5	1047
Płeć					
Mężczyźni	47	45	6	2	500
Kobiety	45	43	5	7	547
Wiek					
18-24 lat	57	39	3	0	162
25-34	52	40	4	4	189
35-44	55	36	5	4	184
45-54	41	48	5	5	223
55-64	37	53	6	3	116
65 lat i więcej	28	51	9	12	174
Miejsce zamieszkania					
Wieś	42	48	5	5	384
Miasto do 20 tys.	43	45	5	8	135
20-100 tys.	44	43	6	6	202
101-500 tys.	48	43	6	2	198
501 tys. i więcej mieszk.	57	36	5	2	128
Wykształcenie					
Podstawowe	35	48	8	9	291
Zasadnicze zawodowe	42	49	4	4	275
Średnie	51	43	2	2	352
Wyższe	62	28	5	5	129
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	63	31	2	4	68
Prac. umysł. niż. szczebla	56	36	2	6	88
Pracownicy fiz.- umysł.	50	45	3	2	91
Robotnicy wykwalifikowani	43	48	8	1	86
Robotnicy niewykwalifik.	45	53	2	0	38
Rolnicy	43	54	1	3	53
Pracujący na własny rach.	51	41	6	2	44
Bierni zawodowo					
Renciści	32	54	4	10	122
Emeryci	34	51	6	9	174
Uczniowie i studenci	68	27	5	0	87
Bezrobotni	42	41	12	5	153
Gospodynie domowe i inni	45	44	8	3	42
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	60	34	2	4	165
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	49	45	3	3	63
sekt. pryw. poza rolnict.	45	47	7	2	185
prywatnym gosp. rolnym	42	54	1	2	58
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	42	44	7	7	126
300-399	38	54	4	4	101
400-599	47	44	5	3	200
600-800	45	43	6	6	156
Powyżej 800 zł	54	37	6	3	152
Ocena własnych war. mater.					
Złe	45	44	7	5	363
Średnie	43	46	5	6	476
Dobre	52	42	5	1	208
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	48	39	6	7	55
Raz w tygodniu	42	47	5	6	537
1-2 razy w miesiącu	47	43	5	5	167
Kilka razy w roku	53	38	7	2	195
W ogóle nie uczestniczy	48	44	5	3	91
Poglądy polityczne					
Lewica	44	48	6	2	286
Centrum	50	42	5	3	274
Prawica	51	36	5	3	206
Trudno powiedzieć	38	48	3	11	280